

# Test českého provincialismu

LN. 14.11.97

Jiří Pehe

**M**ediální diskuse zaměřující se na prezidenta Václava Havla a jeho možnou kandidaturu jsou stále více poznamenány rysem, který takové diskuse do značné míry devaluje. Oním rysem je to, co by se dalo nazvat útok českého provincialismu na osobnost, která zbytek společnosti v mnoha směrech přesahuje.

Analýzy prezidentova působení v uplynulých pěti letech jsou samozřejmě před novou volbou na místě. Kritická slova a připomínky jsou potřebné už proto, že žádný politik, včetně Havla, nemá v demokracii zůstat ušetřen kritických pohledů, pokud si je zaslouží. Mnoho kritiků prezidentova působení se ale zatím zaměřilo na dílčí problémy, které mají pramalou vypovídací hodnotu, pokud jde o širší souvislosti Havlova působení.

Mezi takové širší souvislosti bezesporu patří Havlovo působení coby stabilizačního faktoru uvnitř našeho politického systému a reprezentace státu v zahraničí. Některé komentáře nyní dospěly k téměř absurdním závěrům, že Havel vlastně není pro naši zemi přínosem, neboť svou nadprůměrnou reputací maskuje skutečné poměry v naší zemi.

Jde o argument stejně absurdní jako tvrzení, že kapitánem sportovního mužstva by neměl být nejlepší a nejuznávanější hráč, ale spíše hráč, který by lépe reprezentoval průměrnost mužstva.

Je v tradici českého rovnostářského myšlení nějakým způsobem zdevalvovat vše, co přesahuje průměr. Doplácel na to i Tomáš G. Masaryk - a to jak před svým prezidentováním, tak během něho. Tvrzení, že náš národ příliš podléhá tatíčkovskému komplexu a paternalismu, které ztělesňoval údajně Masaryk a které nyní prý ztělesňuje Havel, je do značné míry provinciálním mýtem, jehož autoři se zapomínají podívat za naše humna.

Pokud by takové tvrzení bylo pravdivé, co by pak byli Francouzi a Američané s jejich prezidentskými systémy, či Angličané s jejich úctou ke královské rodině? Takzvaná „provozní“ demokracie, kterou kritici Havlovy role propagují, není ničím jiným nežli snahou zredukovat fungování státu na technologii moci. V tomto kontextu se lze oprávněně zeptat, zdali nás do současných problémů nedostala právě přemrštěná snaha zacházet se státem a lidským společenstvím jako s korporací, jejímž hlavním rysem je její zbytnělá technokraticko-ekonomická dimenze.

V osobě Havla má český stát v zahraničí devizu nejtěžšího kalibru. Pokud bude Havel kandidovat a nebyl by zvolen, západní demokracie by pravděpodobně něco takového stěží chápa-

ly. U nás doma je tomu ale jinak. Zatímco západní média velmi dobře vědí, že pravděpodobně žádná jiná osobnost by nedokázala přilákat takové množství významných osobností a zviditelnit svou jinak poměrně nevýznamnou zemi tak, jak se to podařilo Havlovi v případě Fora 2000, čeští komentátoři se utápěli v triviálním rozpitvávání nedostatků Fora.

Když Havel mluví o širších souvislostech planetární civilizace, naslouchá mu celý svět. U nás doma duchové, jejichž význam nikdy nepřesáhne hranice naší malé země, ale argumentují, že Havel jako vizionář je málo užitečný při řešení našich domácích politických problémů. Ve skutečnosti Havel se vcelku dobře zhostil i tohoto úkolu. Dokonce je možné tvrdit, že bez jeho autority, by se koalice a opozice po loňských volbách jen těžko dohodly na nějakém řešení.

Podobná situace se může opakovat. Tvrzení, že by bylo dobré právě z důvodů možného prohlubování domácích politických třenic, mít na místě prezidenta „politického profesionála“ bez velkého morálního kréda, je značně zjednodušující. Ústava nedává prezidentovi žádné velké pravomoci. To, co pomohlo vyřešit loňskou krizi, byla autorita prezidenta, která přesahuje jeho ústavní postavení. Je skutečně reálné, že by si rozkohoutění čeští partajní lídři nechali radit - popřípadě poslouchali kritiku - bezbarvého „politického profesionála“?

Bylo by samozřejmě dobře, kdyby Havel měl proti sobě kvalitní kandidáty. V případě jeho nezvolení, by se tak nebylo třeba obávat, že k „politickým profesionálům“, kterými se hemží naše přepartajničtější politika, nepřibude další na místě nejvyšším. V případě Havlova znovuzvolení by zase bylo možné vidět v poražených protikandidátech budoucí prezidenty.

Naneštěstí žádná nadstranická osobnost Havlova kalibru není na obzoru. Pokud se kritikům Havla skutečně podaří jej politicky „odstřelit“, budeme mít nejspíš skutečně přesně to, co si zasloužíme. Místo člověka, kterého ctí celý svět a který celý svůj život bojuje přesně za ony dimenze politiky, které nám dnes zoufale chybí, budeme mít v postu prezidenta buď širší veřejnosti neznámou, neutrální postavu, nebo nestrannického (ne však nezbytně nadstranického) technologa moci.



Jiří Pehe (1955)

Absolvoval studia na UK v Praze, další studia na Kolumbijské univerzitě v New Yorku. V současné době je ředitelem odboru zahraniční politiky prezidenta ČR.